

מהנעשה בעולם

השפה ככלי לשינוי התפישה הציבורית של בעלי חיים

טלי מורפורגו

צוות פרוייקט "חיות וחברה"

"חישבו על פטיש. ללא יד שתניף אותו, הוא חסר תועלת וערך. אין לו כוונה. שימו אותו בידדיה של נגרית, והיא עשויה לבנות לכם בית. שימו אותו בידיו של פסיכופט, והתוצאות עלולות להיות מחרידות. כך היא גם השפה: כלי נייטרלי שניתן להשתמש בו להשגת מטרות חיוביות או שליליות. אנו משתמשים בכלי בסיסי זה מדי יום, מבלי לחשוב עליו; אנו בונים את הקהילות שלנו ואת עבודתנו בעזרת פטיש זה."¹

המגמה להשתמש בשפה ככלי להובלת שינוי חברתי בתחום הקשר אדם-חיה תופסת תאוצה בארה"ב. ארגונים למען בעלי חיים משנים מונחים המתייחסים לבעלי חיים, במטרה לשנות את תפישת הציבור ואת יחסו אליהם.

בשנים האחרונות, גוברת המודעות לתפקידה של השפה בעיצוב התפישה הציבורית של בעלי חיים. בארה"ב, ארגונים למען בעלי חיים משווים את השינויים שנעשו בשפה כחלק מהמאבק למען זכויות האדם לשינויים שיש לערוך בשפה כחלק מהמאבק למען בעלי החיים.

אחת הדוגמאות הבולטות למגמה זו היא המאבק של ארגון In Defense of Animals לשינוי התפישה הציבורית של חיות הבית בארה"ב, באמצעות שינוי הגדרתן במסמכי העיריות. ד"ר אליוט כץ, וטרנר ונשיא In Defense of Animals, מוביל, מזה למעלה מארבע שנים, פרוייקט, שמטרתו לשנות את המונח המגדיר אנשים המחזיקים חיות בית, כך שיוגדרו לא עוד כ"בעלים", אלא כ"אפוטרופסים" (Guardians) של חיות הבית שברשותם.

מטרתו הראשונית של הארגון הייתה שינוי מעמדן של חיות הבית בחוק, מ"קניין" למעמד הקרוב יותר ל"אדם". החוק האמריקני מעניק מעמד הדומה

¹ Allan, Carrie. "What's in a Word?". Animal Sheltering, November-December 2000 Issue.

למעמד "אדם" גם לחפצים, כגון אניות, ולארגונים, כגון תאגידים, על מנת להעניק להם זכויות והגנות על פי חוק. מעמד זה אינו מאפשר לחפצים להצביע, אך הוא מאפשר לאדם לתבוע בשם החפץ, אם נגרם לו נזק פיזי או כלכלי. לאחר שנכשלו נסיונותיו של ארגון In Defense of Animals להעניק לחיות הבית מעמד כזה בחוק, עלה הרעיון של שינוי השפה, במקום שינוי המעמד המשפטי.

ארגון In Defense of Animals פנה לעיריית ברחבי ארה"ב בבקשה לשנות את המינוח שבו הן משתמשות בפניותיהן לתושבי העיר, כך שבמקום המונח "בעלים של חיות בית" יופיע המונח "אפוטרופוס של חיות בית". בשנת 1999 הייתה עיריית סן-פרנסיסקו הראשונה ששקלה את השינוי, אך דחתה אותו, בשל התנגדותם של סוחריו בעלי חיים. בשנת 2000 הייתה עיריית בולדר, בקולורדו, הראשונה שהנהיגה את השינוי. בעקבותיה, בשנת 2001, הנהיגו את השינוי גם עיריית מערב הוליווד, עיריית ברקלי בקליפורניה, עיריית שרווד בארקנסו וכל מדינת רוד-איילנד. עיריית מנומי-פולס בוויסקונסין הייתה הראשונה במערב-התיכון של ארה"ב שהצטרפה למגמת השינוי.

התומכים בשינוי טוענים כי למילים יש חשיבות גדולה בעיצוב דעת הציבור והתנהגותו. המילים, שבהן אנו בוחרים על מנת לתאר את היחסים בין בני האדם לבעלי החיים, משפיעות על תפישת האדם את משמעות היחסים הללו ואת משמעות התפקיד שהוא מגלם בהם. ד"ר כץ סבור כי העיריית הסכימו לשינוי המונחים משום שהן רואות בו מהלך שמטרתו לחנך את הציבור. קלי פילסון, הממונה על החינוך החמלני (Humane Education) באגודת "צער בעלי חיים" של סן-פרנסיסקו, מבהירה כי השימוש במונח "אפוטרופוס" ימנע את המסר הכפול המועבר לילדים ביחס לחיות הבית, וילמד אותם שבעלי החיים אינם קניין וראויים ליחס של חמלה וכבוד.²

מתנגדי השינוי הם קבוצות בעלי עניין, הטוענים כי השינוי עלול לגרום לעלייה חדה בתביעות משפטיות. לטענתם, בטווח הרחוק, לאחר שהשינוי ייטמע בהכרת הציבור, הוא עשוי לאפשר לארגונים למען בעלי חיים להגיש תביעות משפטיות בשם חיות הבית. בין המתנגדים: וטרינרים (החוששים מתביעות של "רשלנות רפואית"), סוחריו חיות בית ומגדלים מסחריים, מאלפי חיות בית, בעלי פנסיונים לחיות בית ועוד.

טיעון שונה של מתנגדי השינוי מעלה את החשש ששינוי מעמד חיות הבית יגרום לעלייה חדה בעלויות ההחזקה שלהן, ובכך יצמצם באופן ניכר את מספר האנשים שיוכלו לעמוד בהתחייבויות הדרושות כדי לממש את הזכות לגידול חיות בית.

מטרתו המיידית של שינוי התואר "בעלים" לתואר "אפוטרופוס" היא להעלות את מעמדן של חיות הבית בתפישה הציבורית, ממעמד של "קניין" למעמד של "אינדוידואלים" בעלי צרכים וזכויות משלהם. בטווח הקרוב שואפים יוזמי השינוי להרחיב את החוקים העירוניים הקיימים, כך שיכירו בצורך ביחסים

² "Pet Owners in San-Francisco Become 'Pet Guardians' ". Javma News. 1.3.03

המבוססים על כבוד בין שני אינדיווידואלים ממינים שונים, במקום המצב הנוכחי, המשמר תפישה של יחסי "בעלים" ו"קניין". ההגדרה החדשה, "אפוטרופוס של בעל חיים", אינה משנה את הזכויות, האחריות והמחויבות של המחזיק בחיית בית על פי החוק.

ד"ר כץ טוען, כי השינוי הוא צעד הכרחי בדרך להכרה ציבורית בערכם של בעלי החיים כמשהו שהוא מעבר ל"סחורה הניתנת לרכישה, למכירה ולהשלכה, בהתאם לגחמותיו של ה'בעלים'".³

ההדים רבי העוצמה להצעת השינוי – הדי ההתנגדות לא פחות מהדי התמיכה, מעידים כי איש אינו מזלזל עוד בכוחה של השפה בעיצוב תפישות חברתיות והובלת שינויים רבי משמעות, גם בתחום הקשר אדם-חיה.

פסק דין אמריקני נגד אישה שהתעללה בשני סוסיה: "לחם צר ומים לחץ" בימיה הראשונים בכלא

נדב לוי

זואולוג, מרצה, חוקר וכתב מדעי

על פי:

Reuters (Houston) 2004. Women gets bread and water for horse cruelty (June 9; originally published in Houston Chronicle).

ב-9 ביוני 2004 דיווחה סוכנות רויטרס מיוסטון, טקסס, על פסק דין מרתק ומקורי של שופט בשם Mike Peter, שדן אישה למאסר של 30 יום בכלא על התעללות, הזנחה והתאכזרות לשני הסוסים שהיו בבעלותה. השופט אף פסק כי בשלושת הימים הראשונים לשהותה בכלא היא תזכה לקבל רק "לחם צר ומים לחץ", למען תזכור היטב מה פירושו של יחס עוין ובלתי מוסרי לבעלי החיים שנתונים תחת אחריותה. בריאיון שנתן השופט לסוכנות רויטרס הוא ציין: "חזרתי במחשבותי לאחור, לימים שעונש לא היה עונש, וכלא לא היה כלא. לאותם ימים שהעצירים זכו לקבל מאנשי החוק רק מים ולחם".

האישה (Sweeney Melissa Dawn), בת 28, פועלת קשת-יום ומובטלת, הואשמה ביום ו', 4 ביוני 2004, בהתאכזרות לבעלי חיים, לאחר שהתגלה כי היא הרעיבה את שני סוסיה, ואף הותירה אותם בשמש במשך 4 חודשים, מבלי שזכו לקבל מקום מוצל (או ארווה כלשהי). דיווח על כך התפרסם לראשונה בעיתון המקומי Houston Chronicle. השופט אף דיווח לרויטרס כי משקלם של הסוסים היה כ-200 פאונד מתחת למשקלם הנורמלי, וכי מצב בריאותם היה ירוד ביותר. באחד הסוסים נאלצו לבצע המתת-חסד, והסוס השני ניצל רק לאחר שהועבר לאחריותו של אדם אחר שטיפל בו במסירות

³ Katz, Elliot. Pet Peeve: "Do We Own Our Pets, Or Just Supervise Them?". San Francisco Chronicle. 2.9.99.